

Міністерство освіти і науки України
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
Лабораторія удосконалення майстерності майбутнього психолога
імені Кагальняк Анни Іванівни
Київський національний торговельно-економічний університет
Центр педагогічних та психологічних досліджень
Хмельницький національний університет
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінги»
(31 травня 2018 року)

Умань 2018

**Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
від 7 червня 2018 року (протокол №11)**

Рецензенти:

Сафін О.Д. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Осадченко І.І. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, завідувач Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Відповідальний за випуск:

Перепелюк Т.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінги. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції(м. Умань, 31 травня 2018 року) / Ред. колегія: Т.Д.Перепелюк, С.М. Ольховецький, Н.А. Харченко, Г.М. Ржевський / М-во освіти і науки України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, ФСПО. – Умань, 2018. – 123 с.

У збірнику подано наукові праці учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінги», яка відбулася 31 травня 2018 року в м. Умані на базі Уманського державного університету імені Павла Тичини за ініціативи факультету соціальної та психологічної освіти та кафедри психології. Збірник адресовано молодим науковцям, студентам, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, педагогіці, соціальній роботі, менеджменті та економіці.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

©Автори публікацій

© Факультет соціальної та психологічної освіти

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини,

2018

ЗМІСТ

1. *Андрусик Олена*. Засоби самовдосконалення психолога в системі освіти. **6-8**
2. *Байда Світлана*. Імідж як психічний образ. **8-11**
3. *Вахоцька Ірина*. Особливості психологічного консультування в освітніх закладах. **11-14**
4. *Гончарук Віталій*. Формування екологічно орієнтованої свідомості особистості на сучасному етапі суспільного розвитку. **14-18**
5. *Горенко Мар'яна*. Специфіка побудови кар'єри сучасного практичного психолога. **18-21**
6. *Данилевич Лариса*. Самоактуалізація студентів-психологів у період професійної підготовки. **21-23**
7. *Дзюбенко Ірина*. Застосування тренінгу для формування громадянськості особистості. **23-27**
8. *Діхтяренко Світлана*. Формування професіоналізму майбутнього психолога. **27-30**
9. *Каленюк Анна*. Формування вольових рис як умова керування ризикованою поведінкою підлітків. Науковий керівник – Перепелюк Т.Д. **30-33**
10. *Кишко Вікторія*. Аналіз виникнення поняття «альтруїзм». Науковий керівник – Шульдик Г.О. **33-36**
11. *Колесников Микита*. Основні підходи до питання тривожності у психології. Науковий керівник – Шеленкова Н. Л. **36-40**
12. *Круглій Наталія*. Методика дослідження усвідомлення сенсу свого життя. **40-42**
13. *Лівандовська Інна*. Значення батьків-вихователів в процесі гендерної ідентифікації сиріт в умовах дитячого будинку сімейного типу. Корекційно-відновлювальний та розвивальний аспект. **43-45**.
14. *Лиманюк Ірина*. Сучасні підходи до вивчення лідерства в умовах розвитку суспільства. Науковий керівник – Шеленкова Н. Л. **45-48**
15. *Логвіненко Катерина*. Мнемічні прийоми запам'ятовування. Науковий керівник – Шульдик Г.О. **48-49**
16. *Мельник Олена, Лукомська Світлана*. Метафоричні карти як інструмент психологічної допомоги учасникам АТО. **50-52**
17. *Ольховецький Сергій*. Психологічні особливості прояву бар'єрів суб'єктами педагогічної праці. **52-57**
18. *Перепелюк Тетяна*. Психологічні механізми розвитку творчих здібностей підлітків. **57-61**
19. *Перепелюк Тетяна, Писаренко Людмила*. Толерантність як чинник розвитку полікультурного суспільства. **61-65**

20. *Пею Богдан, Міщенко Марина*. Особливості ціннісної орієнтації сучасної молоді України. **65-68**
21. *Піковець Наталія*. Психологічна культура викладача як чинник його психічного здоров'я. **68-71**
22. *Пишміська Ольга*. Формування екологічної культури та компетенції майбутніх педагогів. Науковий керівник – Шабаш Світлана. **71-75**
23. *Ржевський Геннадій, Ткаченко І*. Використання соціальної реклами у діяльності соціальних педагогів. **75-79**
24. *Ржевський Геннадій, Сердюк О*. Соціально-педагогічна робота з попередження насильства над дітьми. **79-83**
25. *Сафін Олександр*. Ціннісні орієнтації особистості як основа її само ідентифікації і чинник міжособистісної сумісності. **83-86**
26. *Тодоровська Олена*. Особливості агресивної поведінки підлітків Науковий керівник — Н.Л. Шеленкова. **86-90**
27. *Філатова Тетяна*. Особливості роботи психолога з дітьми з девіантною поведінкою. **90-92**
28. *Харченко Надія, Чорна Тетяна*. Інтерактивні технології розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку. **92-95**
29. *Харченко Надія, Шевчук Тетяна*. Інтерактивні методи у розвитку творчих здібностей молодших школярів. **95-98**
30. *Чамлай Інна*. Дослідження індивідуальних рис особистості за допомогою малюнкових тестів. Науковий керівник – Шеленкова Н.Л. **98-101**
31. *Чередайко Анастасія*. Психологічна характеристика страху. Науковий керівник – Шулдик Г.О. **101-104**
32. *Шоповалюк Карина*. Особливості міжособистісного спілкування педагога і студента. **104-106**
33. *Швець Валентина*. Причини забування та шляхи їх подолання. Науковий керівник – Шулдик Г.О. **106-109**
34. *Шеленкова Наталія, Котик Костянтин*. Дослідження проблеми материнства в психології. **109-112**
35. *Шеленкова Наталія, Семко Альона*. Студентська група як чинник формування стандартів поведінки. **112-115**
36. *Шулдик Галина, Шулдик Анатолій*. Механізми психологічних захистів у студентської молоді. **115-118**
37. *Якимчук Борис*. Визначення професійно значущих характеристик особистісної зрілості майбутніх психологів. **116-120**
38. *Якимчук Ірина*. Розвиток у майбутніх практичних психологів здатності до встановлення довірливих стосунків з клієнтом. **120-123**

2. Методи та технології роботи соціального педагога / Автори укладачі: С.П. Архипова, Г.Я. Майборода, О.В. Тютюнник. Навчальний посібник. – К. : Видавничий дім «Слово», 2011. – 496 с.
3. Предупреждение насилия в школе / Касаткин В.Н., Симонятова Т.П., Манегис Н.Г и др.// Воспитание школьников. - 2005. - № 7. – С. 6–11.

Сафін Олександр Джамілевич

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОСНОВА ЇЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ І ЧИННИК МІЖОСОБИСТІСНОЇ СУМІСНОСТІ

Чотири роки тому прогресивні українці у драматичній боротьбі вибороли своє право на європейський вибір, а значить, українське суспільство обрало європейський вектор розвитку, у якому домінують європейські цінності.

Але коли ми говоримо про сучасного українця, то маємо усвідомлювати, що у кожної конкретної людини ці самі цінності можуть сильно відрізнятися, і тут викликає інтерес саме те, у який бік вони зміщуються, який тут, як-то кажуть, тренд. Бо саме вони, ці цінності є одним із важливих маркерів психічного здоров'я будь-якої нації.

Зазвичай під цінностями прийнято розуміти культурно обумовлені, відносно усталені уявлення про те, що саме у суспільстві є соціальним благом для людей, тим, заради чого вони готові жертвувати якщо не самим життям чи здоров'ям, то хоча б власним благополуччям.

Що ж нам сьогодні заважає втілювати європейські цінності у життя? Економіст зазначить, що бідність, політик вкаже на нерозвиненість демократичних інституцій і засилля олігархів, юрист – про правий нігілізм наших громадян, правозахисник – про корупцію в усіх гілках влади. А психолог – про нашу з вами свідомість.

Сьогодні чимала частина українських громадян, переважно пенсійного віку, а також зі східних регіонів країни ментально тяжіють до радянського минулого, де панував патерналізм і був

«безгрішний» генсек, який «дбав» про кожного, його роботу, майже однакову зарплатню, безкоштовну медицину та освіту. Це найбільш соціально незахищена, вразлива, а подекуди і маргінальна частина наших співвітчизників. Більшість з них ніколи не були за кордоном, вони не робитимуть біометрику і не будуть прагнути особисто знайомитися з європейськими цінностями. Вони приречені, а краще сказати – самозапрограмовані жити у перманентному очікуванні підвищення пенсій і інших соціальних виплат. Це саме їм – 8 млн. осучаснили нещодавно пенсії, причому половині - лише від 100 до 200 грн.

Але цікава метаморфоза трапляється – як тільки такі люди виїжджають на постійне місце мешкання за кордон, вони одразу починають відпочивати на морях Турції та Єгипту, подорожувати різними європейськими країнами.

Ще одна метаморфоза – ціннісні орієнтації мешканців двох міст Донецької області – Краматорська і Слов'янська, які розташовані поруч одне від одного, але сильно відрізняються у ціннісному дискурсі. Тут причина у тому, хто і звідки асимілювався у цих містах ще за радянських часів.

Усі ж інші вікові групи наших співвітчизників потрапляють у поле амбівалентного ставлення до базових, домінантних європейських цінностей.

Рівність усіх перед законом. З одного боку, ми на перших місцях у Європі по нетерпимості до корупції, але коли треба вирішити питання, та ще швидко - то через хабар, тут одразу готові змінити власну думку на протилежну.

Толерантність. Маються увазі цінність рівності між жінками і чоловіками, ставлення до представників сексуальних меншин тощо. В останньому випадку тут поки що домінує ізоляціонізм – ми намагаємося дистанціюватися від їхніх представників через те, що вони не схожі на нас і тому такі огидні.

Або розглянемо ставлення до похилого віку батьків, та ще й хронічно хворих. Якщо у Європі такі люди самі заздалегідь стають у чергу до будинків престарілих, щоб гідно і змістовно насичено провести залишок свого життя, то деякі діти у нас цинічним чином

позбавляються від них, спрямовуючи їх до подібних соціальних установ, щоб отримати зрозумілі майнові преференції.

Самореалізація. Так, вона для нас, як і європейців, є важливою, але частіше за усе реалізується у формі кар'єризму. Тобто сама модель самореалізації – зовсім інша! І на те є причина, оскільки наше суспільство ще тримається «на шпагаті» - одна нога спирається на пострадянське минуле, коли людина нічого не була варта, якщо не посідала високої статусної позиції (згадаємо радянське прислів'я – «Без бумажки – ти - букашка, а с бумажкой – человек!»). А друга нога спирається вже на євромодель, яка ігнорує місце людини у соціальній ієрархії.

А якщо не брати до уваги кар'єру як таку, то є у нас громадяни – переважно це заробітчани Закарпаття, які самореалізуються дещо іншим, навіть - дивним чином – на зароблені гроші вони будують розкішні будинки, «фарширують» їх, але нікому не здають в аренду, тим часом продовжуючи працювати за кордоном.

Свобода. Зараз у нас цю євроцінність замінює інша – безпека, і причина тут зовсім не у війні. В принципі це нормально, коли люди цінують безпеку. Але погляньте на різючу різницю – у них тин – прозорий і на півметри заввишки, а у нас - суцільний щонайменше 2-метровий паркан, та ще з колючим дротом. Тут різниця між нами і європейцями у тому, що там вільна людина обирає свободу навіть на шкоду безпеці, а наша готова поступитися свободою заради цієї самої безпеки.

Ми приречені пройти шлях від матеріалізму до постматеріалізму, на що Європі вистачило 40 років. І тоді не будемо дивуватися, чому європейці, заробляючи більше, не роблять культу з одягу, косметики, їздять на набагато скромніших автівках, у той час як могли б дозволити собі набагато більше.

В Україні лише почався перехідний етап від матеріалізму до постматеріалізму. Але вже сьогодні багато молодих людей не ставить на меті придбати круту тачку чи престижний маєток, вони орієнтовані на акумуляцію світових знань і досвіду, особистих вражень про світ, обираючи освіту за кордоном і цікаві подорожі.

Так, переважна більшість наших співвітчизників поки що матеріалісти, постматеріалістів – лічені відсотки. Але усі інші – вже з перехідними цінностями!

На відміну від СРСР та його правонаступника в Україні відсутній досвід сакрального ставлення до держави, коли остання є вищою цінністю за людину і лише робить видимість, що печеться про неї. І тому сьогодні наш молодий українець терпляче прагне «робити себе» в усіх контекстах, розраховуючи на те, що держава йому щонайменше не заважатиме. То ж, якщо нам вдасться врахувати європейський досвід, то можна скоротити цей часовий відрізок.

Головний позитивний результат, яке отримало українське суспільство «завдяки» розв'язаній проти України гібридній війні полягає у тому, що воно через величезний тиск ззовні та опір «п'ятої колони» усередині змогло згуртуватися, у масовій та індивідуальній свідомості наших громадян пройдена «точка неповернення» - остаточно розпалися багаторічні міфи і соціальні стереотипи-мантри про братерську і непохитну дружбу «старшого брата» з українським народом, українці глибше відчули власну національну, європейську ідентичність і самобутність.

Тодоровська Олена Олегівна,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Науковий керівник — Н.Л. Шеленкова

ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Проблема агресії останнім часом стала найпопулярнішою у психології. Однією з актуальних проблем на сьогоднішній день є проблема дитячої агресивності, а саме агресивності підлітків. Це пов'язано з тим, що дослідження і численні спостереження показують: агресивність, що склалася в дитинстві, залишається стійкою рисою і зберігається протягом усього життя людини.

Можна з упевненістю сказати, що тема агресії в підлітковому віці, буде завжди цікавою та популярною, тому що ці роки життя є періодом найбільш інтенсивно-переломного фізичного і морального розвитку дитини.